

S Z E G E D I Í T É L Ő T Á B L A
P O L G Á R I K O L L É G I U M

KOLLÉGIUMVEZETŐ: DR. KEMENES ISTVÁN

6721 Szeged, Sóhordó u. 5.

Telefon: 62/568-512

6701 Szeged Pf. 1192

Fax: 62/568-513

Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégium
1/2005. (VI. 17.) számú kollégiumi ajánlás

I. Ha a jogi személy tagja (vezető tisztségviselője, tisztségviselője, alkalmazottja) a jogi személy tevékenységi körében eljárva a jogi személlyel szerződéses vagy szerződésen kívüli jogviszonyban álló harmadik személynek vagyoni érdeksérelmet okoz, a polgári jogi felelősségi jogkövetkezmények a jogi személlyel szemben alkalmazhatók.

A taggal (tisztségviselővel, alkalmazottal) szemben közvetlenül e jogkövetkezmények akkor sem alkalmazhatók, ha a magatartás egyúttal bűncselekmény törvényi tényállását valósítja meg.

II. A jogi személy tevékenységi körében eljáró taggal szemben a jogi személyt terhelő polgári jogi következmények a jogi személlyel szerződéses vagy szerződésen kívüli jogviszonyban álló harmadik személy károsultak részéről közvetlenül – a törvényben meghatározott eseteken kívül – kivételesen, csak akkor érvényesíthetők, ha a tag a jogi személy elkülönült felelősségéből származó előnyökkel, az ebből eredő jogosultságaival szándékos magatartással súlyosan visszaélt.

III. A jogi személy elkülönült felelősségével való visszaélés valósul meg különösen akkor, ha a jogi személyt olyan célból működtetik, amely a jogrenddel ellentétes, a harmadik személyek (hitelezők) kifejezett megkárosítását célozza. Joggal való visszaélést jelent az is, ha a tag külsőleg azt a látszatot kelti, hogy a jogi személy nevében és érdekében jár el, ténylegesen azonban a vagyoni előnyöket a magánvagyonára javára vonja el.

IV. A joggal való visszaélés következménye, hogy a tag a jogi személy elkülönült felelősségére nem hivatkozhat, ezért a jogi személlyel szerződéses vagy szerződésen kívüli jogviszonyban álló harmadik személy ugyanazokat a

polgári jogi felelősségi következményeket érvényesítheti közvetlenül a taggal szemben is, mint a jogi személlyel szemben.

A jogi személy és a tag felelőssége ilyen esetben egyetemleges.

I n d o k o l á s

I. 1. A polgári jogviszony alanyai a Polgári Törvénykönyv „A személyekről” szóló, második része szerint a természetes személy (az ember) és a jogi személy. A jogi személy önállóan jogképes, jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek. Az állam – mint a vagyoni jogviszonyok alanya – jogi személynek minősül (Ptk. 28. § (1), (4) bekezdés).

A jogi személy önálló, elkülönült jogalanyisága ellenére a joggyakorlatban időről-időre felmerül a kérdés, hogy a jogi személy – adott esetben a jogi személy gazdasági társaság (továbbiakban: gazdasági társaság) – tagja és a jogi személlyel szerződéses vagy más jogviszonyba került külső harmadik személy között keletkezhet-e, létezhet-e valamilyen jogviszony. Közelebbről: a jogi személy tagja a jogi személlyel szerződő harmadik személlyel szemben érvényesíthet-e a saját nevében valamilyen kontraktuális vagy deliktuális igényt (például a szerződés megtámadása, szerződésszegési igény, kártérítés stb.). A kérdésfelvetés „pandantja”, hogy a jogi személy szerződésszegése vagy más jogellenes magatartása miatt a külső harmadik személy a jogi személy tagjával (ügyvezetőjével) szemben érvényesíthet-e közvetlenül valamilyen polgári jogi igényt, milyen alapon.

A válaszadáshoz az elkülönült jogalanyiság természetéből, lényegi elemeiből célszerű kiindulni. A jogi személy önálló jogalanyisága fikció; a jogi személy végső soron, akár áttételesen természetes személyekből áll, illetőleg természetes személyek hozzák létre. Az önálló jogalanyiság mégis azt jelenti, hogy a jogi személy jogképessége nem a létrehozó, illetve a benne résztvevő személyek jogképességének együttese – nem a résztvevő egy, több, vagy bárhány tag jogképességének összegződése -, hanem jogalanyisága a résztvevő személyek jogképességétől függetlenné válik, önálló, elkülönült és absztrakt. A jogi személyt az önálló jogképessége folytán megillető jogok és kötelezettségek nem a résztvevő tagok jogai és kötelezettségei vagy azok együttese, hanem a jogi személyt a jogok

és kötelezettségek elkülönülten, mint önálló jogképességgel rendelkező egy jogalanyt illetik meg.

A jogi személy önálló jogalanyiségének több összetevője, lényegi eleme van. Így a jogi személy meghatározott célból jön létre. A jogilag megengedett cél lehet valamilyen gazdasági tevékenység üzletszerű, rendszeres folytatása (például gazdasági társaságok), vagy pedig nem gazdasági, hanem polgári-civil tevékenység kifejtése (egyesületek, alapítványok). A jogi személynek elkülönült vagyona van: a jogi személyt létrehozó személyek rendelkezésre bocsátanak egy bizonyos nagyságú vagyont, amely nem a közös tulajdonukba kerül, nem lesz egyikőjüké sem, hanem a vagyon az általuk létesített önálló szervezetet, a jogi személyt illeti. Az elkülönült vagyon biztosítja a jogi személy céljának a betöltését. A szükséges vagyon nagyságát általában jogszabály írja elő, mértéke a jogi személy céljától és nevesített fajtájától függ. A jogi személy elkülönült vagyonából következik, hogy vagyoni jogi jogosultságai és kötelezettségei egyáltalán nem érintik a tagok magánvagyonát. Az elkülönült vagyonhoz elkülönült felelősség társul: a jogi személy lényegéből, önálló jogalanyiségéből következik, hogy ha a működése, gazdasági tevékenysége során kötelezettségei keletkeznek, a tartozásokat nem a tagok saját vagyonából, hanem kizárólag a jogi személy elkülönült vagyonából kell fedezni. A jogi személy tagjai a saját magánvagyonukkal nem felelnek a jogi személy tartozásaiért. A jogi személyiség további vonása az elkülönült szervezet: a jogi személyeknek általában meghatározott belső struktúrája, váza, szervezeti felépítése alakul ki. Az elkülönült szervezet biztosítja, hogy a résztvevő tagok, személyek köre, összetétele változhat, illetőleg kicserélődhet, a jogi személy mégis változatlanul ugyanaz a jogalany marad. Más kérdés, hogy az egyes jogi személyek szervezeti felépítése eltérő differenciáltságot mutat. A jogi személyek végül a forgalomban való megkülönböztetésük érdekében rendszerint önálló, elkülönült, nyilvántartásba vett elnevezés alatt jelennek meg (kereskedelmi név, cégnév).

A jogi személyiség klasszikus kritériumai között a *tagoktól elkülönült vagyon és felelősség* a jogi személy önálló jogképességéből szükségképpen következik. Az elválasztás elvét a Ptk-nak a jogi személyre vonatkozó általános szabályai ugyan absztrakt módon nem fogalmazzák meg, a jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó külön rendelkezések azonban tartalmazzák. A tárgyi jog az egyes konkrét jogi személyekre nézve tételesen nevesíti: korlátolt felelősségű társaság: Ptk. 53. § (3) bekezdés, Gt. 121. § (1) bekezdés; részvénytársaság: Ptk. 53. § (4) bekezdés, Gt.

175. § (1) bekezdés; szövetkezet: 2000. évi CXLI. törvény 20. §; egyesület: Ptk. 62. § (4) bekezdés; alapítvány: 74/C. § (5) bekezdés. A nem jogi személy, de a törvény erejénél fogva önálló jogalany gazdasági társaságok esetében az elkülönült vagyon és felelősség (elválasztás elve) ugyan megjelenik, éppen a társasági formák átmeneti természetűe folytán azonban a maga teljességében nem, hanem a Gt. szerinti sajátosságokkal, megfelelően érvényesül.

2. A tárgyi jogban és a kapcsolódó joggyakorlatban következetesen érvényesül a jogi személy (gazdasági társaság) és a résztvevő tagok felelősségének szigorú elválasztását kimondó elv. A tag és jogi személy esetében két külön jogalanyról van szó, akik egymás kötelezettségeiért nem felelnek. A *szerződéses (kontraktuális) jogviszonyban* ha a tag a jogi személy képviselőjében, tevékenységi körében, ügykörében jár el, jogosulttá és kötelezetté a jogi személy – és nem a nevében, a tevékenységi körében eljáró tag – válik. A szerződő fél a jogi személy, a szerzett jogokat ő érvényesítheti, illetve a szerződésből eredő kötelezettségek – ideértve az esetleges szerződésszegési, kártérítési következményeket is – vele szemben érvényesíthetők. A jogi személy nevében, tevékenységi körében eljáró, a jogi személlyel tagsági, vezető tisztségviselői, tisztségviselői, alkalmazotti jogviszonyban álló személyekkel szemben külső harmadik szerződő fél közvetlenül nem léphet fel, az eljáró személyek, tagok csak magával a jogi személlyel (társasággal) szemben felelősek magatartásukért. A jogi személy képviselője, vezető tisztségviselője, tagja, alkalmazottja tehát külső harmadik személyek irányában kontraktuális felelősséggel nem tartozik.

A *szerződésen kívüli, deliktuális károkozások* esetében a kártérítési felelősség szintén nem a ténylegesen kárt okozó természetes személyt terheli, hanem azt a jogi személyt, amelynek keretei között a természetes személy a kárt tagként, vezető tisztségviselőként, alkalmazottként stb. okozta. A Gt. 29. § (3) bekezdése szerint: „A társaság felelős azért a kárért, amelyet vezető tisztségviselője e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott”. A Ptk. 348. § (1) bekezdése szerint pedig, ha az alkalmazott a munkaviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a munkáltató felelős, és ezt a szabályt kell alkalmazni akkor is, ha a szövetkezet tagja okoz a tagsági viszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt. A Legfelsőbb Bíróság több eseti döntésében kifejtette, hogy a kft. ügyvezetője az ügykörébe tartozó tevékenység során nem a saját nevében, hanem a társaság nevében jár el, így vele szemben a Ptk.339. § (1) bekezdés alapján még

jogellenes és felróható magatartás esetén sem lehet igényt érvényesíteni. A Ptk. hatályos deliktuális felelősségi szabályai ugyan általában a jogi személy, továbbá a gazdasági társaság tagjára sem nevesítik külön, hogy a tag által a tagsági viszonyával összefüggésben harmadik személynek okozott kárért a jogi személy (gazdasági társaság) – és nem a tag – felel, a jogi személy (gazdasági társaság) elkülönült kártérítési felelőssége mégis egyértelmű.

A jogi személyiség lényegéből fakad, ha a jogi személy tagja a tagsági jogviszonyával összefüggésben, a jogi személy tevékenységi körében, ügykörében jár el, akkor kifejtett magatartását a jogi személynek kell „betudni”. Az elválasztás elvéből éppen az következik, hogy a tag egyazon magatartása nem minősülhet egyidejűleg a jogi személy magatartásának, és olyan cselekménynek, amelyért a tag a saját személyében tartozna polgári jogi felelősséggel. Másfelől viszont ha az alkalmazott a kárt nem a munkaviszonyával összefüggésben okozta, vagy a tag nem a tagsági viszonyával összefüggésben, nem a jogi személy tevékenységi körében, ügykörében járt el, akkor a magatartása a jogi személynek „nem tudható be”, ezért a jogi személy felelősséggel egyáltalán nem tartozik, hanem ilyenkor a magánszemélyként eljáró tag, alkalmazott tartozik kizárólag (magánvagyonára terhére) helytállással.

Az előzőekből következik, amennyiben *a jogi személy nevében, tevékenységi körében eljáró taggal szemben külső harmadik személy közvetlenül lép fel* és érvényesít polgári jogi igényt, akkor az a helyzet áll elő, hogy a harmadik személy és a jogi személy tagja között sem szerződéses, sem szerződésen kívüli jogviszony nincs, jogviszony hiányában a harmadik személy *közvetlen követelése alaptalan*. A jogi személy (társaság) kötelezettségeiért való vagyoni felelősség kiterjesztése a tag magánvagyonára lényegében nem jelentene mást, mint a jogi személyiség figyelmen kívül hagyását. A magánszemély taggal szemben a polgári jogi felelősségi következmények alkalmazása azt eredményezné, hogy a jogalkalmazó a jogi személy tagjának olyan magatartása miatt alkalmaz polgári jogi szankciót, amely magatartás miatt az adott természetes személlyel szemben a törvényi szabályozás a felelősségi szankció alkalmazását nem teszi lehetővé, illetve főszabályként kizárja. Az anyagi jogi kontraktuális vagy deliktuális jogviszony hiányában a külső harmadik személy felperes anyagi jogi legitimációval nem rendelkezik, ezért keresetét a jogi személy nevében eljáró, magánszemély taggal szemben – az ügy érdekében hozott ítélettel – el kell utasítani.

3. Ha a jogi személy (gazdasági társaság) tagja a jogi személy tevékenységi körében, ügykörében, a tagsági viszonyával összefüggésben jár el, külső harmadik személyek irányában polgári jogi felelősséggel kizárólag a jogi személy (gazdasági társaság) tartozik. A jogalkalmazás gyakorlata alakítja ki azokat a határokat, amikor az alkalmazott a munkaviszonyával összefüggésben, illetve a tag a tagsági viszonyával összefüggésben, a jogi személy tevékenységi körében, vagy pedig azon kívül jár el. Általában olyan esetekben, amikor a tag a jogi személy (gazdasági társaság) által megkötött szerződés keretei között, a szerződés teljesítése körében fejt ki magatartását, akkor a jogi személy szerződésben vállalt kötelezettségének teljesítése, tehát a jogi személy tevékenységi körében jár el. Ez akkor is így van, ha ennek során a tag (alkalmazott) a saját érdekei szerint, a magánvagyonára cselekszik, és adott esetben magatartása szándékos bűncselekmény törvényi tényállását is megvalósítja. Önmagában bűncselekmény elkövetése nem jelenti azt, hogy a tag (alkalmazott) nem a jogi személy tevékenységi körében járt el; bűncselekményt megvalósító magatartás a tag részéről a jogi személy működési körében, a tagsági viszonyával összefüggésben is elkövethető. A tag (alkalmazott) részéről a bűncselekmény elkövetése – a jogi személy működési körében eljárva – nem feltételezi továbbá szükségképpen azt sem, hogy a tag magánvagyonára javára a jogaival visszaélt volna. A Ptk. a „bűncselekménnyel okozott kár” deliktuális felelősségi tényállását nem ismeri, ezért a tag (alkalmazott) magatartásának polgári jogi következményei nem változnak önmagában amiatt, mert a magatartás egyúttal bűncselekmény törvényi tényállását is kimeríti. A jogi személy tagjával szemben harmadik személy részéről a polgári jogi következmények közvetlenül ezért akkor sem alkalmazhatók, ha a tag – a jogi személy tevékenységi körében, tagsági viszonyával összefüggésben eljárva – bűncselekményt követett el. Polgári jogi felelősséggel ilyenkor is a jogi személy tartozik; a tag közvetlen felelősségét külső harmadik személy irányában – az elválasztás elvének áttörésével (felelősségáttörés) – további többlet tényállási elemek, nevezetesen a joggal való visszaélés tilalma polgári jogi törvényi tényállásának súlyos sérelme okozhatja.

A jogi személyt terhelő polgári jogi felelősségi következmények nem érintik a természetes személy büntetőjogi felelősségének megállapítását, és vele szemben a büntetőjogi következmények alkalmazását. A büntetőjogi, illetve a polgári jogi önálló jogági felelősség eltérő feltételrendszere miatt *a büntetőjogi felelősség magától értetődően alkalmazható a természetes személlyel szemben akkor is, ha a*

bűncselekményt megvalósító magatartást jogi személy tagjaként (alkalmazottjaként) fejtette ki. Ha a bűncselekmény törvényi tényállása a káreredmény beálltát feltételezi, az nyilván megállapítható olyankor is, amikor egyébként az adott vagyoni érdeksérelmet és jogkövetkezményeit a polgári jog nem kárnak és nem kártérítésnek nevezi. *Ha viszont a büntetőeljárás keretében a büntetőbíróság polgári jogi igényt elbírál,* akkor döntésének (indokolásának) polgári jogi szabályokkal összhangban álló levezetést kell tartalmaznia. Ha a Be. törvényi felhatalmazása alapján eljáró büntetőbíróság polgári bíróságként hoz döntés, akkor a polgári jogszabályhelyek pontos felidézése elkerülhetetlen – a Ptk. 339. § (1) bekezdésének mechanikus felemlítése polgári jogi szempontból téves és törvénysértő lehet -, *a felelősségi szankciót pedig csak azzal a jogalannyal szemben alkalmazhatja, akivel szemben azt a polgári jog lehetővé teszi.* A kártérítés sem funkciója, sem jogi feltételei szerint nem tartozik a büntetőjog büntetési nemei közé, a kártérítést, mint polgári jogi igényt ezért a büntetőeljárásban sem lehet az elkövetővel szembeni „büntetésként” alkalmazni. Az adott esetben eltérő polgári jogi reparatív feltételek fennállását érdemben kell vizsgálni és ettől függően lehet megítélni.

II. 1. Az elkülönült jogalanyiságból tehát az következik, hogy a jogi személy társasággal jogviszonyba került *harmadik személy a társaság tagjával szemben közvetlenül igényt nem érvényesíthet.* A főszabály alól azonban a *tárgyi jogban* is léteznek kivételek.

Jogi személy létesítésének jogosultsága a személyeket annak érdekében illeti meg, hogy a jogi személyiségen keresztül megvalósíthassák a jogrenddel összhangban álló, a jogi személy társadalmi-gazdasági rendeltetéséből adódó, felvállalt céljaikat. A jogi személyiséggel való visszaélést valósít meg, ha a választott cél csak látszólagos, a külvilág félrevezetését célozza, és a jogi személyt létrehozó személyek valójában jogrendbe ütköző, egyes esetekben bűncselekményt is megvalósító tevékenységet folytatnak. A jogi személyiség nemegyszer csak arra szolgál, hogy a résztvevők a jogi személy elkülönült felelősségét kihasználva, azzal visszaélve a jogi személy vagyonát elvonják, és a jogos hitelezői követelések alól – természetes személyként, magánvagyonuk szempontjából – mentesüljenek.

A Gt. a jogi személyiséggel való visszaélés egyes eseteiről – a jogi személyiség „áttöréséről”, vagyis a tagok közvetlen polgári jogi felelősségéről, ennek feltételeiről – külön törvényi rendelkezéseket tartalmaz.

A gazdasági társaságok közös szabályait tartalmazó első részben a VI. fejezet a gazdasági társaságok megszűnéséről szól. E fejezet rendelkezései között a Gt. 56. § (2) bekezdése mondja ki: „Ha a tag felelőssége a gazdasági társaságot terhelő kötelezettségekért a társaság fennállása alatt korlátozott volt, a tag (részvényes) felelőssége a társaság megszűnésekor felosztott társasági vagyonból a tagnak (részvényesnek) jutó rész erejéig áll fenn a megszűnt társaságot terhelő kötelezettségekért”. A tag korlátozott felelősségéről szóló, normába foglalt elvet töri át a Gt. 56. § (3) és (4) bekezdése. Eszerint: „Nem hivatkozhat korlátozott felelősségére az a tag, aki ezzel visszaélt. Így a korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság azon tagjai, akik a társaság elkülönült jogi személyiségével és korlátlan felelősségével a hitelezők rovására visszaéltek, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a megszűnt társaság ki nem elégített kötelezettségeiért”. A következő bekezdés bár nem kimerítő jelleggel, mégis karakterisztikusan behatárolja, milyen fordulatok megvalósulása esetén állhat fenn különösen a tag közvetlen felelőssége: „Különösen fennáll a tagok (3) bekezdés szerinti felelőssége, ha a társaság vagyonával sajátjukként rendelkeztek, illetve ha a társasági vagyont saját vagy más személyek javára úgy csökkentették, hogy tudták, illetve kellő gondosság tanúsítása esetén tudniuk kellett volna, hogy ezáltal a társaság a kötelezettségeit harmadik személyek részére nem lesz képes teljesíteni”.

A hivatkozott törvényhelyek kifejezett rendelkezéseket tartalmaznak a jogi személyiséggel való visszaélésre és ennek jogkövetkezményeire. Hangsúlyozni kell azonban, hogy e rendelkezéseket csak a gazdasági társaság megszűnése esetén, egész pontosan a társaság megszűnése (törlése) után lehet alkalmazni. Lényegében a jogi személyiséggel visszaélő tagok mögöttes felelősségét írja elő, amennyiben ugyanis a megszűnt társaság vagyonából a hitelezői követelések nem voltak kielégíthetőek, csak ebben az esetben és ilyen mértékben a ki nem elégített kötelezettségekért a volt tagok korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.

A *jogilag létező* (nem törölt) *gazdasági társaságok* tagjainak közvetlen felelősségéről hasonló, általános érvényű szabályt a Gt. nem tartalmaz. A korlátolt felelősségű társaság, illetve részvénytársaság felelősségi viszonyaira azonban a Gt. harmadik rész XIV. fejezet sajátos rendelkezéseket tartalmaz. Amennyiben a tagnak (részvényesnek) a társaságban uralkodó befolyása van, az *„uralkodó tagra”* különös, *speciális szabályok* vonatkoznak.

- A Gt. 296. § (1) bekezdése szerint, ha az uralkodó tag befolyása következtében a társaság tartósan hátrányos üzletpolitikát folytat, és ennek következtében a társaság felszámolása esetén a társaság vagyona a hitelezők kielégítésére nem nyújt fedezetet, a hitelező felszámolási eljárás során benyújtott keresete alapján a bíróság megállapíthatja az uralkodó tag korlátlan és teljes felelősségét a társaság tartozásaiért. A társaság tehát ebben a törvényi esetben jogilag létezik, azonban már felszámolási eljárás alá került, és a felszámolás időtartama alatt indított külön perben állapíthatja meg a bíróság az uralkodó tag felelősségét a társaság tartozásaiért. A törvényi rendelkezés négy elemből álló konjunktív feltételsor bizonyítását kívánja meg az uralkodó tag ellen pert indító hitelezőktől: igazolniuk kell, hogy az ellenőrzött társaság tartósan hátrányos üzletpolitikát folytatott, felszámolását elrendelték, a társaság tartósan hátrányos üzletpolitikája és fizetéseképtelenné válása okozati összefüggésben áll az uralkodó tag vállalatirányítási gyakorlatával, vagyis annak oka éppen az uralkodó tag befolyása, és végül, hogy az ellenőrzött társaság vagyona a hitelezők kielégítésére nem nyújt fedezetet. A korlátozott felelősség áttörése lényegében mögöttes felelősség: a tag nem a saját, hanem a társasága tartozásaiért köteles helytállni annak ellenére, hogy a hitelezővel nem ő, hanem az általa alapított társaság volt szerződéses kapcsolatban. A felelősség-átvitel lényege, hogy a hitelező követelésének jogcímét nem változtatja meg, hanem a kötelezett társaság helyébe belép a tag és az eredeti (felelősségi) jogcímen (például vételártartozás) köteles helytállni. Mindezekből következik, hogy a felperesi követelések nem minősülnek – „a jogviszony hiánya miatt” – szerződésen kívüli kártérítésből eredő igénynek. A felelősség-átvitel, a korlátozott felelősség áttörése mindemellett kivételes lehetőség a bíróság számára. Pusztán az a körülmény, hogy a társaság vagyonát a szerencsétlen külső körülmények folytán elveszítette, felszámolják és a hitelezők nem vagy csak részben jutnak hozzá a követeléseikhez, nem ad alapot alkalmazására. Ha viszont megállapítja a bíróság a törvényi tényállásban felsorolt feltételeket, a közvetlen marasztalás jogalapját, akkor a felelősség-átvitel következtében a lejárt tartozások következtében a mögöttes felelős áll helyt. A tag mögöttes felelőssége alapján történő marasztalás annak ítéleti megállapításával történik, hogy a helytállási kötelezettség akkor és annyiban következik be, amennyiben a társaság vagyonából a követelés nem elégíthető ki (Szegedi Ítélet tábla Gf.I.30.003/2004/5. szám, közzétéve Bírósági Döntések Tára 2005/4/49. számú jogeset).

- A Gt. 296. § (3) bekezdése szerint, ha az uralkodó tag befolyása következtében a társaság tartósan hátrányos üzletpolitikát folytat, és ez a társaság kötelezettségeinek teljesítését jelentősen veszélyezteti, a társaság bármely tagja (részvényese), illetve hitelezője keresete alapján a bíróság megállapíthatja az uralkodó tag korlátlan és teljes felelősségét a társaság tartozásaiért. E törvényhely tehát akkor is alkalmazható, ha a társaság még nem került felszámolás alá, azonban már előre látható, hogy a tartósan hátrányos üzletpolitika a társaság kötelezettségeinek teljesítését jelentősen veszélyezteti. A jogi személy felelősségének áttörése ilyenkor is csak külön bírósági peres eljárásban hozott, külön e tárgyban születő bírósági döntés alapján lehetséges.

2. A Gt. a jogi személy felelőssége áttörésének lehetséges eseteiről kifejezett rendelkezéseket tartalmaz. E rendelkezések azonban a jogi személyiséggel való visszaélés jogkövetkezményeit a gazdasági társaság megszűnését követő időszakra korlátozzák, illetve a jogilag létező (működő) kft. és rt. uralkodó tagjának közvetlen felelősségét külön bírósági eljárás keretében, speciális törvényi feltételek mellett engedi levonni. A működő gazdasági társaságok körében egyéb esetekben a jogi személyiséggel való visszaélésről és következményeiről további rendelkezéseket nem tartalmaz.

Az ítélezési gyakorlatban felmerült esetek egy része ugyanakkor jogilag létező (működő) gazdasági társaság tagjainak, vezető tisztségviselőinek közvetlen felelősségével kapcsolatos. A társaság vezető tisztségviselőjének, tagjának a jogi személyiséggel való, gyakran bűncselekményt megvalósító súlyos visszaélése miatt a társaság létezésének időszakában – adott esetben a büntetőeljárás során, a polgári jogi igény elbírálása kapcsán – merül fel a közvetlen felelőssége, vele szemben közvetlen polgári jogi jogkövetkezmények alkalmazása.

A jogi személy elkülönült felelősségét kifejező szigorú elvek és törvényi rendelkezések ellenére visszatérően felmerül a kérdés, mégis van-e, lehet-e kivétel, eltérés az „elválasztás” szigorú elve alól. A probléma elsősorban olyan jogesetekben éleződött ki, amikor a társaság tagjai, vezető tisztségviselői bűncselekményt megvalósító magatartásukhoz a jogi személy (társasági) formát lefedésként használták, valójában bűncselekményt is megvalósító magatartásukkal a saját magánvagyonuk, magánérdekeik javára tevékenykedtek, gyakran nagyösszegű kárt vagy nagyszámú károsító körnek hátrányt okozva. Ezek az ügyek vetették fel, hogy a büntetőeljárásban a jogi személy tagjaiként bűncselekményt elkövető természetes

személyekkel szemben a polgári jogi felelősségi szankciókat – a büntetőeljárásban résztvevő károsultak (magánfél) javára – közvetlenül lehet-e alkalmazni. Néhány ilyen példa: az egyszemélyes kft. nagyszámú banki kölcsönt vesz fel úgy, hogy egyszemélyi tagja azt eleve nem kívánja visszafizetni, hanem az összeget magáncéljaira fordítja, a bank a büntetőeljárásban a kölcsönadott összeget kártérítésként tőle követeli. Vagy: az ún. piramisjáték szervezésével foglalkozó kft-k ügyében a kft. nevében eljáró vezető tisztségviselők és tagok ilyen minőségükben kötnek szerződést tízezres nagyságrendben befizetőkkel, a befizetett összeget különböző módon más társaságokba mentik át, ezáltal követik el a csalás büntetét. Hasonlóan: az őrző-védő kft. tagjai pénzszállítás közben a szállított, „őrzött” pénz eltulajdonításában közreműködnek és azt saját céljaikra hasznosítják. A tagok (vezető tisztségviselők) ilyenkor nemegyszer arra hivatkoznak, hogy a jogi személy nevében jártak el, ezért személyükben és magánvagyonuk terhére polgári jogi felelősséggel nem tartoznak.

A jogi személy elkülönült felelősségének áttörése, a társaság tagjával szemben a társasággal jogviszonyba került külső harmadik személy részéről a polgári jogi igények közvetlen érvényesítése jogilag létező (működő) társaság esetében – a Gt. tételes rendelkezése hiányában is – kivételes esetben lehetséges, elvileg nem zárható ki.

Az elkülönült felelősség áttörésének jogalapja – a Gt. tételes rendelkezésének hiánya esetén – a Ptk. alapvető rendelkezései, amelyek a Gt-nek is mögöttes jogterületét adják. A Ptk. 4. § (1) bekezdése alapvetően rögzíti, hogy a polgári jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni, a (4) bekezdés pedig azt is rögzíti, hogy saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. A Ptk. 5. § (1) bekezdése ugyancsak alapvetően tartalmazza, hogy a törvény tiltja a joggal való visszaélést.

A jogi személyiséggel való visszaélés sérti a jóhiszeműség és a tisztesség polgári jogi alapvetését, és a joggal való visszaélés törvényi tilalmába ütközik. A jogi személyiséggel való visszaélés arra irányul, hogy a jogi személy tagja a jogi személy elkülönült jogalanyiságából, elkülönült vagyonából és felelősségéből adódó jogszabályi előnyöket kihasználja, természetes személyként a magánvagyonát érintően a közvetlen polgári jogi felelősségi jogkövetkezmények alól mentesüljön. A társaság vagyonát jogszerűtlenül magánvagyonára, magáncélból hasznosítja,

menti át (akár áttételesen), csalárd eljárásával a hitelezőket megkárosítja, indokolt tehát, *ha a vagyont a magánvagyonra javára vonta el, úgy a harmadik személy hitelezőkkel szemben a magánvagyonra terhére közvetlenül álljon is helyt.*

Szükséges kiemelni, hogy a tag közvetlen felelősségét nem az alapozza meg, hogy magatartása egyúttal megvalósítja bűncselekmény törvényi tényállását vagy sem. A tag közvetlen felelősségének alapja a polgári jogi alapelvek – az ezekre vonatkozó törvényi tényállási többletelemelek - nyilvánvaló, kirívó, durva sérelme, amely indokoltá teszi, hogy adott kivételes esetben a tag ne hivatkozhatson a jogi személy elkülönült felelősségére, arra, hogy a társaság kötelezettségeiért saját személyében helytállni nem köteles, azaz az elkülönült felelősséget kimondó – a Gt-ben vagy más törvényekben megfogalmazott – törvényi rendelkezések kivételes esetekben ne érvényesüljenek. Más kérdés, hogy ilyen kirívó kivételes helyzet rendszerint akkor áll elő, amikor a tag magatartása egyúttal megvalósítja valamely bűncselekmény törvényi tényállását és ezért a vezető tisztségviselővel, tagokkal szemben büntető eljárás is folyik. *A tagi közvetlen felelősség alapja azonban nem szerződésen kívüli (deliktuális) károkozás, és különösen nem „bűncselekménnyel okozott kár”.*

III. A korlátozott felelősség áttörése – a Gt-ben tételesen szabályozott, továbbá a polgári jogi alapelvek kirívó sérelme miatt említett esetekben egyaránt – *mögöttes felelősség*: a tag nem a saját, hanem a társasága tartozásaiért köteles helytállni annak ellenére, hogy a harmadik személy hitelezővel nem ő, hanem a társaság volt jogviszonyban. *A felelősség-átvitel lényege*, amint arra elnevezése is utal, hogy a hitelező követelésének jogcímét nem változtatja meg, hanem a kötelezett társaság helyébe, illetve mellé belép a tag és – magánvagyonra terhére – az eredeti jogcímen köteles helytállni, annak minden jogkövetkezményével együtt (esedékesség, elévülés, biztosítékok stb.).

A joggal való visszaélés tilalmát súlyosan sértő magatartás a jogi személy és a tag részéről nem „közös károkozás”: a tag (természetes személy) és a jogi személy nem két elkülönülő magatartást (például szerződésszegés és szerződésen kívüli károkozás) fejt ki, amelyek együttes eredménye a harmadik személyt ért hátrány, hanem a tag és a jogi személy magatartása egy és ugyanazon (egyetlen) cselekvés, ahol a természetes személy magatartását egy másik jogalanynak, a jogi személynek kell „betudni”. A tag felelőssége nem önálló deliktuális tényállás, hanem a joggal való visszaélés jogkövetkezménye a tag közvetlen helytállási kötelezettsége. A visszaélésszerű magatartások típusai, esetköre azonban olyan, amikor éppen a tagi

magatartás súlyosan felróható, család természete – a joggal való kirívó visszaélés – indokolja kivételesen a tag közvetlen és feltétel nélküli helytállását a harmadik személy irányában (felelősségáttörés). A harmadik személy polgári jogi igényeit érvényesítheti a jogi személlyel (gazdasági társasággal) és közvetlenül a taggal szemben is, oly módon, hogy – a felelősségáttörés kivételes feltételeinek megvalósulása esetén – a felelősségük a közös károkozókra vonatkozó rendelkezések megfelelő, analóg alkalmazásával egyetemleges.